

Asia: VN/17575/2021

Luonnos hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne muutosehdotuksista alla olevaan tekstikenttään

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle SORA-säännösten muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännöksiä koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamisen esteistä, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, huumausainetestauksesta sekä näihin liittyvistä kurinpitotoimista täsmennettäisiin. Lainsäädäntöä koskevat muutosehdotukset koskivat tiivistetysti huumausainetestauksen kriteerien selkeyttämistä, opiskelun mahdollistamista testituloksia odotettaessa, opiskeluoikeuden pidättämistä, jos opiskelija kieltäytyy esittämästä pyydettyä todistusta huumausainetestauksesta.

THL toteaa, että luonnos hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta SORA-hankkeen ehdotusten perusteella on kannatettava. Esitetyt muutokset selkeyttävät ja täydentävät voimassa olevaa sääntelyä. Esimerkiksi SORA-prosessin vireilletulon määrittely on koettu epäselväksi ja sen määrittely nyt Hallituksen esityksessä on tärkeä opiskelijan oikeusturvan kannalta (§81 laki ammatillisesta koulutuksesta).

Huumausainetestaus

Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään edellytyksistä opiskelijan määräämiseksi huumausainetestaukseen. Edellytyksenä on muun ohessa se, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että edellytys täyttyisi myös siinä tilanteessa, kun opiskelija on siirtymässä toimimaan tällaisiin tehtäviin. THL pitää tarkoituksenmukaisena, että opiskelija voitaisiin määrätä testaukseen jo siinä vaiheessa, kun opiskelijan tiedetään siirtyvän momentissa tarkoitettuihin

tehtäviin kuitenkin huolehtien, että muut testaukseen säädetyt edellytykset täyttyvät. Säännöksen täsmentämisellä vältettäisiin katkokset opintojen etenemisessä, kun testin tulos olisi saatavilla jo käytännön tehtäviin siirryttäessä.

THL pitää kuitenkin huolestuttavana, että OKM:n SORA-hankkeen selvityksen yhteydessä nousi esille, miten oppilaitosten ja korkeakoulujen päihdestrategiassa tai päihdeohjelmamallissa on todettu olevan aukkoja. Selvityksen mukaan oppilaitokset ovat pyytäneet testauksia virheellisin perustein, eivätkä lain edellytykset testin pyytämiseen ole aina täyttyneet. THL pitää tärkeänä, että varmistetaan STM:n ja OPH:n SORA-oppaiden päivittäminen yhteistyössä (tiedonkulkuun ja salassapitoon liittyvät ohjeet sekä prosessikuvausten päivitys) koulutus- ja tiedotustilaisuuksien järjestäminen, koulutuksen järjestäjän päihdeohjelman ja SORA-prosessin selkiyttäminen. Koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä opiskeluhuollon toimijoiden kanssa laatia kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihdeiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi. THL haluaa muistuttaa, että koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu vastaa huumausainetestauksen edellytysten arvioinnista. THL esittää, että huumausainetestauksen sääntelyyn mahdollisesti liittyviä epäselvyyksiä tulisi vielä erikseen selkeyttää ohjeistuksen ja koulutuksen keinoin. Huumausainetestausprosessin ja sen ohjeistuksen selkeyttämistä tulisi jatkossa valmistella yhdessä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, koska opiskeluterveydenhuollon rooli ohjauksessa on tärkeä.

Opetukseen ja käytännön tehtäviin osallistumisen epääminen

Lain ammatillisesta koulutuksesta 85 a § mukaan, jos opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi muiden turvallisuus kärsii, voidaan opiskelijan oikeus osallistua opetukseen evätä kolmen työpäivän ajaksi. Epäämisen aikana opiskelijalle tulee voimassa olevan lain mukaan järjestää mahdollisuus keskustella opiskeluhuollon kuraattorin tai psykologin kanssa. Opiskeluhoitolaian päivituksen yhteydessä päivitettiin § 16, jossa opiskelijan oikeuden lisäksi veloitetaan oppilaitoksen työntekijää ohjaamaan opiskelija opiskeluterveydenhuollon, kuraattori- tai psykologipalvelujen piiriin. Pykälässä 85a tulisikin ohjata voimassa olevan opiskeluhoitolaian § 15, §16, §17 mukaisesti: ”Epäämisen aikana opiskelijalla on oikeus hakeutua opiskeluhoitopalveluihin. Sen lisäksi, jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija epäämisen aikana tarvitsee opiskeluhoitopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.”

Opetukseen, käytännön tehtäviin tai harjoitteluun osallistumisen epääminen sisältyvät myös lakiin yliopistolain muuttamisesta 45 a § sekä lakiin ammattikorkeakoululain muuttamisesta 38 a §. Myös näihin lakeihin ja mainittuihin pykäliin tulisi sisältyä opiskeluoikeuden epäämisen yhteydessä opiskelijan ohjaus tuen piiriin yliopiston tai korkeakoulun opiskeluterveydenhuollon tai muiden hyvinvointityöntekijöiden palveluihin.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, kun koulutukseen liittyvät käytännön tehtävät oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, jos se on

tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1—3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä taikka 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta. Esityksessä momenttiin lisättäisiin, että järjestäjä voisi peruuttaa opiskeluoikeuden myös silloin, kun kyse olisi iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden parissa työskentelystä ja jos se olisi tarpeen näiden suojelemiseksi. THL toivoo ohjeistuksissa korostettavan, että opiskeluoikeus voidaan peruuttaa muiden huumausainerikosten perusteella, paitsi rikoslain (L39/1889) 50 luvun 2 a §:ssä tarkoitetun huumausaineen käyttörikoksen perusteella (vähäinen huumausainerikos). * Tämän rekisterimerkinnän vaikutuksesta opiskeluoikeiden peruuttamiseen on ilmennyt käytännössä paljon eroavaisuuksia, ja oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vuoksi ohjeistusta olisi tämän osalta syytä täsmentää.

*SORA säännösten toimeenpano, Opetushallitus

THL näkee tärkeänä asiana, että opiskelijalla on oikeus saada opiskeluoikeuden peruuttamisen yhteydessä ammatillisen koulutuksen järjestäjältä ja korkeakoululta ns. jälkiohjausta muuhun koulutukseen tai muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin hakeutumisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ilmoittanut tulevansa keräämään kertaluontoisesti tietoa SORA-lainsäädännön toteuttamisesta sekä määrällistä tietoa SORA-prosessien määrästä. Tiedonkeruu selvittämään toteutetaan mahdollisesti vuonna 2023. THL pitää erittäin kannatettavana, että Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan lainsäädännön toimeenpanoa erillisellä tiedonkeruulla koskien erityisesti määrällistä tietoa.

Voitte arvioida muutosehdotusten vaikutuksia alla olevaan tekstikenttään

-

Kailanto Sanna
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL